

NASTAVNA JEDINKA 2
RAZLIČITOST I PLURALIZAM
Osnovna škola

Kod kuće u Evropi

2.1 Šta je Evropa? Šta znam o Evropi i gdje živim.

2.2 Kod kuće sam u Evropi (stvaranje fizičke karte I) Zemlje Evrope.

2.3 Kod kuće sam u Evropi (stvaranje fizičke karte II) Rijeke, planine i reljefi u Evropi.

2.4 Evropljani su raznoliki i ravnopravni Šta imamo zajedničko, a šta ne?

Nastavna jedinka 2: Ključni koncept– „Različitost i pluralizam” (za nivo osnovne škole)

Osnovne informacije za nastavnike: koji su dijelovi Evrope prisutni u svakodnevnom životu učenika?

Učenici na nivou osnovne škole imaju različitu percepciju vremena i prostornih odnosa nego odrasli. Stoga, kada se razgovara o Evropi kao temi u osnovnoj školi, nužno je pronaći adekvatne dodirne tačke gdje se didaktički koncept evropskog učenja može razviti. Koncepti prostora i odnosa drugačiji su od onih za učenike na nivou srednje škole, prethodno znanje učenika, njihovi trenutni stavovi prema Evropi i njenim interesima, kao i drugačiji načini na koje sakupljaju informacije – sve je to nešto što bi nastavnik trebao prethodno razmotriti. Na koji način učenici u osnovnoj školi uče o Evropi? Pritom ne smijemo smetnuti s uma da je jedno od ključnih pitanja obrazovanja za demokratiju i ljudska prava prema Evropi pitanje: Šta je to evropski identitet? Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava nije nacionalni koncept. To je koncept koji se bavi pitanjem kako ljudi žive u različitim kontekstima: u kontekstu porodice, susjedstva, razreda, škole, regije, zemlje, i drugih evropskih pojmova.

Kada razmatramo stvarnost života učenika, postaje jasno da današnji osnovnoškolci odrastaju s međunarodnom i stoga evropskom dimenzijom u njihovom svakodnevnom životu, što imaju priliku doživjeti u kontekstu internacionalnosti, multikulturalizma i višejezičnosti u raznim kontekstima:

- kroz zajednički život sa djecom iz različitih naroda i kultura (u vrtiću, školi, mjestu u kojem žive);
- kroz međunarodne proizvode;
- kroz evropske i međunarodne reference u medijima koje učenici koriste (knjige, časopisi, televizija, CD-i, internet, itd);
- kroz putovanje.

Većinu tih konteksta učenici od malena uzimaju zdravo za gotovo te ih usvajaju nesvjesno. Na primjer, učenici nisu svjesni porijekla jela kao što su spaghetti, pizza i croissant, jer još nisu aktivno iskusili spori postupak integracije prava potrošača unutar Evrope. U isto vrijeme, stereotipi i pojednostavljeni stavovi raznih dijelova našeg kontinenta konstantno se pojavljuju u medijima. U stvarnosti, to su stavovi i subjektivna uvjerenja prije nego stvarno znanje.

Stoga se osnovnoškolci ne mogu posmatrati kao *tabula rasa* kada se govori o Evropi. Ono što podučavanje o Evropi može dodati jeste dimenzija sortiranja, sistematiziranja, proširivanja i objektiviziranja bilo kojeg prethodnog znanja. Nastavni proces stoga treba biti usmjeren na razmišljanje o trenutnim stereotipima, predrasudama i mišljenjima, kao i fokusiranje na podizanje svijesti o multikulturalnom, višejezičnom i, samog po sebi, raznolikom ali ravnopravnom evropskom društvu.

U poređenju sa srednjoškolskim nivoom, podučavanje i učenje o Evropi u osnovnoj školi mora se aktivno iskusiti i živjeti. Podučavanje treba obuhvatiti vrlo otvoren pristup koji naginje prema dvije disciplinarnе dimenzije - ciljno neutralno i idealno - i koje koristi vrlo konkretne primjere iz svakodnevnog života učenika. Za ovu starosnu dob, stvarna komunikacija i prijateljstvo jesu centralne didaktičke dimenzije za učenje i podučavanje. Tamo gdje grupa uključuje učenike sa migracijskom komponentom, to se može iskoristiti kao polazište za podučavanje i učenje o Evropi i njenim stanovnicima.

Cilj obrazovanja za demokratiju i ljudska prava jeste razvoj sposobnosti u tri područja. Ova nastavna jedinka ima sljedeći profil sposobnosti:

Sposobnosti		
... politička analiza i procjena	... korištenje metoda	... donošenje političkih odluka i djelovanje
**	**	***

Pomoćni alat

U ovoj nastavnoj jedinki koristi se sljedeći alat iz kutije s alatom za učenike. Nastavnici moraju odlučiti hoće li neki ili svi učenici zahtijevati dodatnu pripremu za rad s tim alatima.

- Istraživanje u biblioteci
- Pretraživanje interneta
- Provođenje intervjua i anketa
- Tumačenje slika
- Mentalne mape
- Izrada postera
- Održavanje izložbi
- Planiranje i održavanje prezentacija
- Pripremanje slajdova u powerpoint prezentaciji
- Pisanje novinskih članaka
- Izvođenje predstava
- Održavanje debata

Nastavna jedinka 2: Različitost i pluralizam

Kod kuće u Evropi

Koji su dijelovi Evrope prisutni u svakodnevnom životu učenika?

Lekcija	Odgojno-obrazovni ciljevi	Nastavni zadaci	Nastavni materijali	Metode
Lekcija 1: Šta je Evropa?	Učenici reaktiviraju svoje znanje o Evropi i ponovno otkrivaju svoj pogled na kontinent.	Učenici rade s kartom Evrope. Pokazuju iz koje zemlje dolaze, zapisuju koje sve gradove poznaju, koje su im zemlje poznate, i koje važne činjenice već znaju.	Kopije karte Evrope, portreti zemalja, olovke, ljepljivo, makaze, atlas, knjige, internet (ako je moguće).	Individualni i grupni rad, plenarna rasprava.
Lekcija 2: Ja sam kod kuće u Evropi (izraditi fizičku kartu Evrope I)	Učenici „glume“ kartu Evrope na igralištu svoje škole. Razvijaju osjećaj za udaljenost i bliskost.	Učenici sačinjavaju kartu Evrope u igralištu svoje škole. Započinju tako što iscrtavaju zemlje i granice. Pokazuju od kud dolaze.	Kopije karte Evrope kao uzorci, portreti zemalja, papiri u boji, atlas.	Rad u parovima i grupni rad.
Lekcija 3: Ja sam kod kuće u Evropi (izraditi fizičku kartu Evrope II)	Učenici postaju svjesni različitih karakteristika Evrope kao kontinenta. Počinju shvatati koncept prostornih odnosa tako što vide odakle oni proizlaze.	Nakon što su iscrtali zemlje i granice, učenici nastavljaju s karakteristikama reljefa. Iscrtavaju rijeke, planine i druge važne stvari na fizičkoj karti. Na kraju fizička karte se fotografiše.	Kopije karte Evrope kao uzorci, plavi materijali za iscrtavanje rijeka (papir, tekstil itd.), boje prikladne za iscrtavanje planina i ostalog reljefa, (papir, tekstil, itd.), atlas, kamera.	Rad u parovima i grupni rad.
Lekcija 4: Evropljani različiti i ravnopravni	U plenarnoj raspravi, učenici razumijevaju da Evropa ima raznolike karakteristike. Razmišljaju o tome da evropljani imaju mnogo toga zajedničkog, ali su drugačiji jedni od drugih.	Učenici gledaju sliku fizičke karte. Nastavnik ih potiče na raspravu oko sličnosti i različitosti u a) geografskom, b) društvenom kontekstu. Učenici raspravljaju društvene razlike u Evropi i pokušavaju naći rješenja za dijalog i uzajamno razumijevanje.	Slika fizičke karte, portreti zemalja, tabla ili stalak s papirom, komadići papira.	Plenarna rasprava, grupni rad.

Lekcija 1

Šta je Evropa?

Šta znam o Evropi?

Odgojno-obrazovni ciljevi	Učenici reaktiviraju svoje znanje o Evropi i ponovno otkrivaju svoj pogled na kontinent.
Nastavni zadaci	Učenici rade s kartom Evrope. Pokazuju iz koje zemlje dolaze, zapisuju koje sve gradove poznaju, koje su im zemlje poznate, i koje važne činjenice već znaju.
Nastavni materijali	Kopije karte Evrope, portreti zemalja, olovke, ljepilo, makaze, atlas, knjige, internet (ako je moguće).
Metode	Individualni rad, plenarna rasprava.

Opis lekcije

Učenicima je dana kopija prazne karte Evrope (idealno bi bilo da je uvećana A3 format). Njihov zadatak jeste da ponovno reaktiviraju ono što znaju o Evropi. Počinju raditi na različitim pitanjima iz liste koja se nalazi ispod karte.

Nastavnik nakon toga prezentira paket informacija koji se nalaze u lecima sa informacijama za učenike (zemlje i glavni gradovi, zastave, rijeke, planine i reljef). Učenici će raditi sa tim materijalima ali isto tako mogu prikupiti informacije koristeći druge nastavne materijale, ukoliko su to materijali dostupni u učionici (internet, atlas, knjige, itd.).

Gotove karte Evrope stavljaju se na zid.

Kao domaću zadaću učenici odbiru jednu evropsku zemlju koju će dodatno istražiti kod kuće. To je dio „Portreta zemlje“ u drugoj lekciji. Moraju pronaći partnera s kojim će moći raditi u sljedećoj lekciji i koji bi trebao izabrati zemlju susjednu njihovoj.

Lekcija 2

Ja sam kod kuće u Evropi (kreiranje fizičke karte I)

Šta znam o Evropi

Odgovorno-obrazovni ciljevi	Učenici „glume“ kartu Evrope na igralištu svoje škole. Razvijaju osjećaj za udaljenost i bliskost.
Nastavni zadaci	Učenici iscrtavaju karte Evrope na igralištu svoje škole. Rade u parovima na dvije zemlje koje su istraživali. Započinju iscrtavajući zemlje i granice. Pokazuju od kud dolaze.
Nastavni materijali	Kopije karte Evrope kao uzorci, portreti zemalja, papiri u boji, atlas.
Metode	Grupni rad i rad u parovima.

Popratne informacije

Pojam „fizička karta” ima dva različita smisla. Prvenstveno, fizička karta u kartografskoj kontekstu opisuje kartu koja pokazuje prepoznatljive oznake reljefa poput planina, rijeka, jezera oceana i drugih trajnih geografskih obilježja. Kao drugo, pojam fizička karta također se koristi u kontekstu genetike, gdje opisuje na koji način DNA razdvaja dva gena te se mjeri u osnovnim parovima, što je suprotno od genske karte.

U kontekstu ovog slijeda lekcija o Evropi koristi se pojam „fizička karta“ u kartografskom smislu ali u jednom vrlo aktivnom značenju – gdje sami učenici „glume“ kartu. Jedino se na taj način može shvatiti koncept prostornih odnosa, granica, dužine rijeka i visine planina na nivou osnovne škole. Ovo također pomaže učenicima da razumiju socijalne aspekte zajedničkog života na evropskom kontinentu. Tako što se doslovce karta gradi i tako što stoji na njoj učenici su sposobni lakše percipirati svoje susjede i mogu razumjeti granice poput stranih jezika, kultura i drugih granica povezanih s državom. Koncept izgradnje fizičke karte povezuje sve aspekte aktivnog učenja i konkretnih iskustava.

Opis lekcije

Učenici rade u parovima na dvije zemlje nad kojima su proveli jedno kratko istraživanje kod kuće (zadatak koji su dobili na kraju prve lekcije). Donose na nastavni sat i sve informacije koje su prikupili o zemljama. Također donose njihove karte Evrope.

Cijeli razred okuplja se na školskom igralištu. Nastavnik daje uputu učenicima da naprave fizičku kartu Evrope koristeći razni materijal koji im je dostupan. Dva učenika rade na svakoj zemlji. Nastavnik zadaje okvir karte tako što definira područje gdje učenici mogu raditi.

Nadalje, učenici polažu granice država. Osiguravaju da su zemlje ispravno postavljene jedna do druge. Nakon toga mogu označiti glavne gradove i zastave.

Nakon što su to sve učinili, svaki učenik bi trebao stati u svoju zemlju i započeti razgovor s susjednom zemljom. Trebali bi razmijeniti informacije o svojim državama. Nevidljive granice mogu se pojaviti, poput nužde da se govori strani jezik. Rezultat portreta zemalja, kojeg je svaki učenik napravio, jeste taj da učenici trebali razmijeniti nekoliko riječi jedni s drugima na „njihovom“ državnom jeziku. Ostatak dijaloga može se održati na njihovom materinjem jeziku. Učenici bi trebali imati što je više moguće dijaloga sa svojim kolegama u susjednim zemljama.

Lekcija 3

Ja sam kod kuće u Evropi (kreiranje fizičke karte II)

Rijeke, planine i reljefne oznake u Evropi

Odgajno-obrazovni ciljevi	Učenici postaju svjesni različitih karakteristika Evrope kao kontinenta. Počinju shvaćati koncept prostornih odnosa tako što vide odakle one proizlaze.
Nastavni zadaci	Nakon što su iscrtali zemlje i granice, učenici nastavljaju s karakteristikama reljefa. Iscrtavaju rijeke, planine i druge važne stvari na fizičkoj karti. Na kraju fizička karte se fotografiše.
Nastavni materijali	Kopije karte Evrope kao uzorci, plavi materijali za iscrtavanje rijeka (papir, tekstil itd.), boje prikladne z iscrtavanje planina i ostalog reljefa (papir, tekstil, itd.), atlas, kamera.
Metode	Rad u parovima grupni rad.

Opis Lekcije

Nakon što su iscrtali granice zemalja i označili glavne gradove i zastave, učenici nastavljaju s radom na rijekama i ostalom reljefu. Neće svi učenici biti jednako zaposleni jer nemaju sve zemlje velike rijeke i opsežan reljef, nastavnici će možda htjeti te učenike poslati u druge grupe koje nisu završile sa svojim zadatkom.

Učenici trebaju koristiti različite materijale, kao što su razni tekstili, papir, itd. kako bi napravili rijeke i druge reljefe.

Učenici mogu dodati druge stvari na fizičku kartu, ali to treba biti dobrovoljno. Učenici bi sami trebali odlučiti hoće li ili ne to učiniti; doduše to uvelike ovisi o informacijama koje su prikupili istražujući zemlje (prehrana, poznate osobe i slično).

Kad je završena fizička karta, prave se fotografije. Idealno bi bilo da se karta fotografiše dvaput – jedna fotografija sa učenicima koji stoje u „svojim“ zemljama i jedna bez učenika, tako da se sav reljef, rijeke i sl. mogu jasno vidjeti.

Lekcija 4

Evropljani su različiti i ravnopravni

Stvari koje su nam zajedničke i koje nisu

Odgajno-obrazovni ciljevi	U plenarnoj raspravi, učenici razumijevaju da Evropa ima raznolike karakteristike. Razmišljaju o tome da evropljani imaju mnogo toga zajedničkog, ali su drugačiji jedni od drugih.
Nastavni zadaci	Učenici gledaju sliku fizičke karte. Nastavnik ih potiče na raspravu oko sličnosti i različitosti u a) geografskom i b) društvenom kontekstu. Učenici raspravljaju društvene razlike u Evropi i pokušavaju naći rješenja za dijalog i uzajamno razumijevanje.
Nastavni materijali	Slika fizičke karte, portreti zemalja, tabla ili stalak s papirom, komadići papira.
Metode	Plenarna rasprava, grupni rad.

Opis Lekcije

Učenici sjedaju u krug. Učenici prezentiraju fotografije svojih fizičkih karata. Zadatak je učenika da gledaju te slike i razmišljaju o sličnostima i različitostima na karti. Trebali bi odgovoriti na pitanja kao što su:

- Koji dijelovi Evrope imaju visoke planine?
- Koje su najduže rijeke?
- Koje zemlje imaju sličan reljef?
- U kojim zemljama ljudi govore sličnim jezikom?
- Koje zemlje graniče na moru?

Koriste portrete svojih zemalja kako bi prikupili informacije. Predstavljaju svoju zemlju u obliku prezentacije ili u obliku igrokaza.

Kao drugi korak, nastavnici uvode novi set pitanja kako bi započeli novu diskusiju. Osim prirodnih i geografskih sličnosti i razlika, postoje druge razlike u Evropi, kao što su društvene razlike ili fenomeni kao što su predrasude. Nastavnik motivira učenike da izražavaju svoje misli o društvenim razlikama postavljajući pitanja poput:

- Postoje li siromašne i bogate zemlje u Evropi? Koje su bogate? Koje su siromašne?
- Je li je život teži u nekim zemljama nego u drugima? Zašto?
- Zašto mnogi ljudi napuštaju svoje zemlje kako bi živjeli negdje drugdje? Koji su razlozi za takvo nešto?

Nakon što su sakupljena razmišljanja učenika različitostima i sličnostima koja nisu geografska, učenici sjedaju u grupe od četvero kako bi došli do novih ideja kako stvoriti razumijevanje tih društvenih različitosti u Evropi bez poricanja nacionalnih identiteta, time podupirući interkulturalni dijalog. Zapisuju svoje ideje na listiće papira i prezentiraju svoje ideje pred razredom. Nakon toga lijepe te papiriće pokraj fotografija na fizičkoj karti (ovo pomaže vizualizaciji).